

Eesti Teadusagentuuri CoARA tegevuskava teaduse hindamise järjepidevaks parendamiseks

Koostanud: **Anu Noorma**, juhatuse esimees
Helen Post, Teadus- ja arendustegevuse rahastamise osakonna juhataja
Oktoober, 2024

Leitav: <https://zenodo.org/records/13885209>

ETAG kodulehel: <https://etag.ee/teadusagentuur/dokumendid/>

Taust

[Eesti Teadusagentuur](#) (ETAG) on loodud 2012. aastal avalikes huvides toetamaks riikliku teaduspoliitika elluviimist. Selle ülesande täitmisel on üheks peamiseks tegevuseks läbi viia erinevate eesmärkidega ja erinevatele sihtrühmadele suunatud teadustegevuse, - süsteemi ja - tegijate hindamisi. ETAG põhineb oma töös [arengukavas](#) väljatoodud väärtusele: **usaldusväarsus, asjatundlikkus, tõhusus ning avatus ja koostöö**. Seetõttu on mitmesuguste hindamisprotsesside täiustamine ning kaasajastamine olnud pideva tähelepanu all. ETAG-ile on olnud oluline hoida tihedat sidet nii teadussüsteemi osapooltega Eesti sees kui ka kasutada rahvusvahelise koostöövõrgustiku kogemusi.

2022. aastal liitus ETAG [teadusuuringute hindamise edendamise koalitsiooniga \(CoARA\)](#), väljendades valmisolekut edasisteks konkreetseteks tegevusteks teaduse hindamise edendamisel.

Hindamispraktikate uuendus

ETAG on mõnda CoARA kümnest kohustusest rakendanud juba üsna pikka aega:

- hindamine on peamiselt kvalitatiivne, põhineb valdkonna teadlaste eksperthinnangutel ning kvantitatiivseid andmeid kasutatakse täiendava teabena (CoARA kohustus 2). Selliselt hinnatakse näiteks [personaalseid uurimistoetusi](#), mis on üks ETAG-i põhilistest teaduse rahastamise meetmetest.
- ETAG ei kasuta hindamises ajakirjade mõjufaktoreid ega teadusasutuste edetabeleid (CoARA kohustus 4).
- [eksperdikomisjoni juhendis](#) nõustatakse hindajaid publikatsioonipõhiseid mõõdikuid vastutustundlikult kasutama või võimaluse korral neist täielikult hoiduma (CoARA kohustus 3).

Tegevused tehtud enne CoARA tegevuskava koostamist

Viimastel aastatel on ETAG oma hindamisprotsessides teinud märkimisväärseid muudatusi:

- Varasemalt hindasid personaalseid uurimistoetusi välisretsensendid, kes andsid hinnangu 1-2 taotlusele, mille alusel koostasid Eesti eksperdikomisjonid taotlustele lõplikud hinnangud. **2022. aasta alguses** korraldas ETAG oma põhilise rahastusmeetme hindamisprotsessi ümber, minnes üle hindamisele rahvusvahelistes eksperdikomisjonides. Selle muudatuse eesmärk oli taotluste kvaliteetsem ja õiglasem hindamine, kaasates eksperte, kellel on vastavas valdkonnas laiem ning suurem ekspertis ning vähem huvide konflikte taotlejatega.
- **2023. aastal** hindas rahvusvaheline eksperdikomisjon taotlusi ka teaduse tippkeskuste toetuse programmis.
- ETAG täiendab pidevalt eksperdikomisjoni juhendit, mis sisaldab teavet komisjoni liikmete ülesannete, hindamisjuhiste, eksperdikomisjonide koosolekute, huvide konflikti jms kohta. **2024. aasta** taotlusvooruks tehti eksperdikomisjoni juhend veelgi täpsemaks, suunates eksperte keskenduma taotluse teadusliku sisu kvaliteedile, seda eriti taotleja hindamise seisukohalt. Eelnevalt mainitud juhend on avalikult kättesaadav. Lisaks sellele viib ETAG ekspertidega läbi kohtumisi, et neid hindamises juhendada, ning on pidevalt ekspertidega ühenduses.
- Lähtudes tagasisidest, vaatab ETAG enne iga taotlusvoorü üle hindamiskriteeriumid, mida eksperdid oma retsensioonide ning hinnangute koostamisel kasutama hakkavad.
- **2023-2024** testis ETAG tehisintellekti (OpenAI) võimekust koostada ja sõnastada peamised hindamiskriteeriumid, võttes aluseks erinevate rahastusmeetmete avalikult kättesaadavates hindamisjuhendites oleva teabe.

Avalikult kättesaadavad dokumendid:

- uurimistoetuste hindamisjuhendid – [järeldoktorigrant](#), [stardigrant](#) ja [rühmagrant](#),
- [teaduse tippkeskuste toetuse hindamisjuhend](#),
- [uurimistoetuste eksperdikomisjoni juhend](#).

Koostöö

Alates 2023. aastast on ETAG CoARA tööühma “*Improving practices in the assessment of research proposals*” liige. Tööühmas jagatakse olemasolevaid teadmisi ning koondatakse teaduse hindamise parimaid tavasid.

2023. aasta lõpus kohtus ETAG Eesti suuremate ülikoolide, Eesti Teaduste Akadeemia, Eesti Noorte Teaduste Akadeemia (kes liitus CoARA-ga 2023. aastal) ning Haridus- ja Teadusministeeriumiga, et tutvustada CoARA-t ja arutada, millised aspektid on Eesti kontekstis kõige olulisemad ning millele tuleks keskenduda tegevuskava loomisel. CoARA tegevuskava vaadatakse üle igaastase ETAG tegevuskava koostamisel ning täiendatakse vastavalt.

Tegevuskava 2024-2027

Tegevuskava on koostatud, tuginedes teadusuuringute hindamise edendamise koalitsiooni (CoARA) kokkuleppes sätestatud kohustustele. Tegevuskava võetakse arvesse ETAG-i tegevuste läbiviimisel ning sellest antakse aru aastaaruandes.

Täitmaks tegevuskavas sätestatud ülesandeid, peab ETAG arvestama Eesti vajadustega, mis on välja toodud [Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukavas 2021–2035](#).

ETAG-i kavandatud tegevused teaduse hindamise ülevaatamiseks ning parendamiseks on koondatud kaheksaks ülesandeks (tabel 1) ning kirjeldatud vastavalt CoARA kohustustele järgmiselt:

- **CoARA kohustus nr 1.** Tunnustada teadusuuringutesse panustamise ja teadlaskarjääride mitmekesisust vastavalt uurimistöö vajadustele ja olemusele:
  - 1) Olemasolevate rahastusmeetmete hindamises tehakse väiksemaid muudatusi (ülesanne 1) ning uute väljatöötamisel arvestatakse erinevaid panuseid teadustöösse ning karjääriradu.
  - 2) ETAG plaanib hindamises katsetada narratiiv CV-d (ülesanne 1). Leidmaks parimaid viise narratiiv CV-de kasutamiseks analüüsitakse teiste teadust rahastavate asutuste kogemusi ning aruteludesse kaastakse teadus- ja arendusasutused ning teadlased. Esimesed arutelukohtumised toimumavad **2025. aasta talvel**.
  - 3) **Hiljemalt 2027. aastaks** valmivad hindamissüsteemi parenduste kohta sihtrühmadega läbiarutatud kokkuvõtted.
- **CoARA kohustus nr 2.** Lähtuda uurimistöö hindamisel peamiselt kvalitatiivsetest hindamisest, mille puhul on kesksel kohal vastastikused eksperdi hinnangud ja mida toetab kvantitatiivsete näitajate vastutustundlik kasutamine; CoARA kohustus nr 3. Loobuda ajakirja- ja publikatsioonipõhiste mõõdikute (eriti Journal Impact Factori (JIF) ja h-indeksi) sobimatust kasutamisest teaduse hindamisel:
  - 1) Teaduse hindamine on ETAG-is juba enamasti kvalitatiivne (JIF mõõdikud ei ole hindamises kasutusel ja h-indeksit on kasutatud vähesel määral). Eesmärk on vähendada kvantitatiivsete näitajate (nt viitamiste) kasutamist veelgi ja lõpetada võimalusel bibliomeetria kogumine täielikult (Tabel1, ülesanne 1). Selleks teeb ETAG mitmeid arutelusid [ETAG-i hindamisnõukoguga](#), kes on vastutav personaalsete uurimistoetuste hindamise eest. ETAG alustab aruteludega **2024. aasta sügisel**, kui valmistatakse uueks taotlusvooruks. Vajadusel jätkatakse sellega ka järgnevatel aastatel.
  - 2) ETAG koolitab pidevalt hindajaid, et nad hindamisel kasutaksid mõõdikuid vastutustundlikult ja keskenduksid taotluste kvalitatiivsetele aspektidele (ülesanne 2). Selleks korraldab ETAG nõupidamisi hindajatega ning uuendab juhiseid pidevalt. **2025. aastal** tehakse avalikuks teadus- ja arendusasutuste korralise rahvusvahelise evalveerimise raportid, mis annavad täiendavat infot Eesti teadusasutuste teadusliku taseme kohta.

- **CoARA kohustus nr 6.** Vaadata üle ja arendada teadusuuringue hindamise kriteeriume, tööriistu ja protsesse:
  - 1) Hindamiskriteeriumeid uuendatakse ja parendatakse pidevalt (Tabel 1, ülesanne 1). ETAG plaanib kaasata tehisintellekti ja teisi digitaalseid tööriistu parandamiseks hindamise kvaliteeti ning efektiivsust. **2024. aastal** alustab ETAG tehisintellekti kasutusvõimaluste uurimisega, et analüüsida ETAG-i protsesse leidmaks viise nende automatiseerimiseks (näiteks lihtsustada huvide konfliktide ning parima kvalifikatsiooniga hindajate leidmist) (ülesanne 5).
  - 2) Pidevalt arendatakse Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) teadlaste ja rahastajate vajadustest lähtuvalt. **2025. aastal** uuendatakse teadusvaldkondade klassifitseerimissüsteemi. Lisatakse täiendavaid võimalusi muutmaks süsteemi kasutust mugavamaks ja kiiremaks nii teaduse hindajatele kui ka poliitikakujundajatele teaduspõhise otsustusprotsessi jaoks (ülesanne 5).

- **CoARA kohustus nr 7.** Tõsta teadlikkust teadusuuringute hindamise reformist ning pakkuda läbipaistvat teabevahetust, juhiseid ja koolitusi hindamiskriteeriumide ja -protsesside kohta:
  - 1) ETAG korraldab mitmeid kohtumisi (Tabel 1, ülesanne 4) nii poliitikakujundajate (ülesanne 8) kui ka teadus- ja arendusasutustega, et arutada CoARA ja selle kohustuste rakendamise teemadel. **2024-2025** annab ETAG ülevaate CoARA-st ja hindamise muudatustest ETAG-i nõukogule, Teadus- ja arendusnõukogule ning Haridus- ja Teadusministeeriumile (ülesanne 8). Lisaks toimuvad täiendavad kohtumised erinevate ministeeriumide poliitikakujundajatega, et tõsta teadlikkust CoARA-st ja ETAG poolt võetud kohustustest.
  - 2) **2026. aastal** korraldab ETAG teaduse hindamise teemalise “TeadusEST” konverentsi, kus teemaks on ka CoARA (ülesanne 7). “TeadusEST” toimub regulaarselt igal aastal, sihtrühmaks on teadlased.
  - 3) Teiste teadus- ja arendustegevuse osapoolte, eriti Eesti Noorte Teaduste Akadeemia ja Eesti Teaduste Akadeemia kaasamine aruteludesse tõstmaks CoARA-ga liitunud Eesti asutuste arvu (ülesanne 7).

- **CoARA kohustus nr 8.** Vahetada teadmisi ja kogemusi, et võimaldada vastastikust õppimist koalitsiooni sees ja väljaspool:
  - 1) ETAG osaleb CoARA töörühmas “*Improving practices in the assessment of research proposals*” ja jagab oma kogemusi taotluste hindamisel (Tabel 1, ülesanne 6). Töörühma eesmärk on arendada välja tööriistu teaduse kvaliteetsemaks hindamiseks, mida ETAG saab oma protsessidesse vajadusel lõimida.
  - 2) Töörühmas panustab ETAG põhiliselt teise tööpaketti (WP2) „Hindajate valik ja juhendamine teadusuuringute vastutustundliku hindamise osas“ (ingl k “*Selection of and guidance to reviewers on responsible research assessment practices*”), kuid annab vajadusel sisendit ka teistesse tööpakettidesse.

- 3) Riiklikul tasandil tehtav koostöö teiste CoARA liikmetega ning avalikult kättesaadav teave tegevuste kohta lisatakse ETAG-i kodulehele jooksvalt **2025. aastast** pärast kodulehe uuendamist (ülesanne 4).
- **CoARA kohustus nr 9.** Teavitada põhimõtetest kinnipidamisel ja kohustuste täitmisel tehtud edusammudest:
    - 1) See tegevus on seotud ülesannetega 4, 7 ja 8 (Tabel 1). ETAG panustab asjakohastesse tegevustesse [Science Europe](#)'i ja [Global Research Council](#)'i võrgustike raames.
  - **CoARA kohustus nr 10.** Väärtustada tavaid, kriteeriume ja meetodeid, mis põhinevad kindlatel tõenditel ja tippasemel teadusuuringutel, ning teha andmed avalikult kättesaadavaks tõendite kogumiseks ja uurimiseks:
    - 1) Pidevalt analüüsitakse hindamispraktikaid ja nende mõju teadusele ning statistilise analüüsi tulemused avalikustatakse (Tabel 1, ülesanne 3). **2025. ja 2028. aastatel** avaldab ETAG "Eesti teadus" nimelised statistilised kogumikud (ülesanne 3).
    - 2) Praegust tagasisidesüsteemi analüüsitakse vastavalt CoARA põhimõtetele ja asjakohastatakse jooksvalt. Tulemusi arutatakse 2026. aasta konverentsil pärast mida need avalikustatakse (ülesanne 1).
    - 3) 2025. aastal avaldatakse Eesti teadus- ja arendusasutuste regulaarse evalveerimise raportid, mis sealhulgas sisaldavad ka ettepanekuid tulevikuks (ülesanne 7).
    - 4) Pidevalt täiendatakse ETIS-e võimekust, et kõik osapooled saaksid seda paremini tõenduspõhiselt kasutada (ülesanne 5).
    - 5) ETAG on partner OECD ja JRC ühisprojektis "*Building capacity for evidence informed policymaking in governance and public administration in a post-pandemic Europe*". Lõpparuanne ettepanekutega avaldatakse 2025. aastal ja edaspidi kasutab ETAG saadud tulemusi kõigi teadus- ja arendustegevusega seotud ministriumide koostöö edendamisel (ülesanne 8).

Tabel 1. Tegevuskava ülesannete ajaline jaotus

* Pidevalt tehtavad ülesanded, mis ei ole tabelis märgitud spetsiifilise tähtajaga

Ülesanded	2024	2025	2026	2027
1. Grantide tingimuste ajakohastamine *	Tagasisidesüsteemi analüüs	Narratiivse CV tutvustus	Narratiivse CV kasutus	CoARA põhimõtete rakendamise sisearuanne
2. Teabe jagamine ja hindajate koolitamine*	Evalveerimise protsess	Evalveerimisraport		
3. Avalikult kättesaadavate statistiliste andmete loomine*	Eesti Teadus 2025 ETIS Teadussilm		Uuendatud ETAG-i koduleht	Eesti Teadus 2028
4. Teadlastele teabe edastamiseks ja teadlikkuse tõstmiseks ürituste korraldamine		CoARA info ETAG-i kodulehel	TeadusEST 2026	
5. Tehisintellekti ja muude tehniliste vahendite kaasamine hindamise parandamiseks	Võimaluste analüüs	Testimine ETIS-es	ETIS-esse ühendamine	
6. ETAG-i pädevuste täiendamine, kaasates ravusvahelist teadmust	CoARA tööruhas osalemine	Science Europe'is ja Global Research Council'is osalemine	CoARA tööruhas ETAG tegevuste raport avalikult kättesaadav	
7. Ülikoolide ning teadus- ja arendusasutustega võrgustiku loomine, et suurendada CoARA liikmete arvu	CoARA tutvustamine ETAG-i nõukogule, TA asutustele	Partnerlus Eesti Noorte Teaduste Akadeemiaga		CoARA-ga liitunud uute Eesti partneritega koostöövõrgustiku loomine
8. Teadusuuringuid rahastavate ministeeriumide ja teiste organisatsioonide pädevuse tõstmine teadusuuringute hindamise kohta	OECD ja Euroopa Teadusuuringute Ühiskeskuse ühisprojekti aruanne	Võrgustumine ministeeriumidega	Teaduse hindamise kriteeriumide väljatöötamine	

